

เล่าเรื่อง

World Tsunami Awareness Day

ดร.ณัฐ ธีระวัฒน์

ต้อง ขอสวัสดีท่านผู้อ่านทุกคนครับ ขอเปิดตัวคอลัมน์ใหม่.. มาฝากไว้ในใจผู้อ่านทุกคนด้วยนะครับ บทความในคอลัมน์นี้ผมจะเรียบเรียงเรื่องราว ประสบการณ์ ความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับภัยพิบัติ เทคโนโลยี และการเตรียมการป้องกันความเสี่ยงจากภัยพิบัติประเภทต่างๆ ที่คิดว่าน่าสนใจ และน่าจะเป็นประโยชน์มาให้น่าท่านผู้อ่านทุกคนครับ

สึนามิ น่ากลัวไหม

ถึงตรงนี้ท่านผู้อ่านคงคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัวใช่ไหมครับ ถึงแม้ภัยสึนามิจะไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยครั้ง แต่ทุกครั้งกลับสร้างอันตรายคร่าชีวิตผู้คนไปจำนวนมาก ในช่วงเวลา 1 ศตวรรษ มีผู้เสียชีวิตจากภัยสึนามิทั้งหมดตั้ง 260,000 คน และในรอบ 400 ปี มีสึนามิที่เกิดจากแผ่นดินไหวทั้งสิ้นถึง 94 ครั้ง ถ้ายังจำกันได้เหตุการณ์ที่มีประเทศไทยเกี่ยวข้องอยู่ นั่น ก็จะเป็น “สึนามิในมหาสมุทรอินเดีย พ.ศ.2547” ที่ได้คร่าชีวิตผู้คนไปกว่า 200,000 ชีวิต

เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2559 ที่ผ่านมา นับเป็นครั้งแรกของวัน World Tsunami Awareness Day หรือในภาษาญี่ปุ่นใช้คำว่า 世界津波の日 (วันสึนามิโลก) รศ.ดร.อนวัช สรรพศรี ผู้เชี่ยวชาญวิศวกรรมสึนามิแห่งสถาบันวิจัยนานาชาติด้านวิทยาศาสตร์ภัยธรรมชาติ มหาวิทยาลัยโตโฮกุ ได้ให้คำนิยามเป็นภาษาไทยว่าเป็น

“วันแห่งการตระหนักภัยสึนามิของโลก” โดยนานาประเทศโดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นซึ่งอย่างที่เราล้วนว่ามีประสบการณ์ และความเสี่ยงสึนามิค่อนข้างมากได้ให้ความสำคัญ และส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ เพื่อเพิ่มความตระหนักถึงภัยสึนามิดังกล่าวให้กับประชาชน และเยาวชนเป็นอย่างมาก

ความเป็นมา

หลายคนอาจจะสงสัยว่าทำไมต้องเป็นวันที่ 5 พฤศจิกายน ด้วย แบบนี้ต้องเปิดหนังสือประวัติศาสตร์สักหน่อย เมื่อย้อนกลับไปดูที่มาของวัน World Tsunami Awareness Day ก็ต้องย้อนกลับไปในปี พ.ศ.2397 ณ หมู่บ้านอิโระมูระ ซึ่งปัจจุบันอยู่บริเวณจังหวัดระยอง ภูมิภาคคันไซ ประเทศญี่ปุ่น ตอนนั้นได้เกิดแผ่นดินไหวขึ้นในช่วงเย็นที่ชาวบ้านกำลังเตรียมจัดงานฉลองเทศกาลการเก็บเกี่ยวลองคิดดูสิครับ แผ่นดินไหวตอนไหนไม่เกิดมาเกิดเอาช่วงที่มีงานฉลอง เลยต้องยกให้ตัวเอกของเรื่อง ซึ่งเป็นผู้นำหมู่บ้านที่ชื่อคุนิโกะ เรียว ฮะมะกุจิ เขาารู้สึกว่าแผ่นดินไหวครั้งนี้ไม่ปกติเหมือนทุกครั้งที่เขาเคยเจอมา..การสั่นของแผ่นดินไหวนั้นยาว และช้า แปลกจากปกติ เขารีบวิ่งออกจากบ้านซึ่งอยู่บนเนินเขาแล้วมองลงไปที่ยายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นที่ตั้งของบ้านหลายหลังของชาวบ้านในหมู่บ้าน ท่านผู้อ่านลองนึกภาพดู ภาพที่เขาเห็นคือน้ำทะเลที่ลดลงจนมองเห็น

เน็นหิน เน็นทรายบริเวณชายฝั่ง ถ้าเป็นท่านผู้อ่านจะพอทราบหรือไม่ ว่าควรทำอะไร คุณสะสมะกุจิมีสติ เขาคิดได้ทันทีว่าคลื่นยักษ์สึนามิ กำลังจะเข้ามาแน่นอน!! และเขาจำเป็นที่จะต้องรักษาชีวิตของคนในหมู่บ้าน และคนในบริเวณนั้นไว้ นี่แหละผู้นำตัวจริง!!

คุณสะสมะกุจิรีบวิ่งกลับไปที่บ้านเพื่อหาของบางอย่างแล้วมาที่บริเวณเก็บฟอนข้าวที่เกี่ยวข้องของเขา เขาตัดสินใจจุดไฟเผาข้าวบริเวณใกล้บ้านพักของเขา โอ้ว..โน.. เมื่อดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้า ประกอบกับไฟที่ลุกลามมากขึ้นเรื่อยๆ ชาวบ้านซึ่งเป็นคนสังเกตการณ์บนหลังเหตุการณ์จึงมองเห็นควันไฟแล้วรีบตะโกนเรียกชาวบ้านคนอื่นๆ ทุกคนจึงวางมือจากการเรื่องงานเทศกาลแล้วรีบวิ่งไปที่จุดเกิดเหตุด้วยความตั้งใจว่าจะช่วยดับไฟ กลุ่มชาวบ้านวัยหนุ่มที่แข็งแรงมาถึงที่เกิดเหตุก่อนคนอื่นๆ พยายามจะช่วยดับไฟ แต่ถูกคุณสะสมะกุจิห้ามไว้ เอ๊ะ..ทำไมล่ะ?!? ทุกคนต่างไม่เข้าใจว่าทำไมคุณสะสมะกุจิถึงทำเช่นนั้น? คุณสะสมะกุจิรอชาวบ้านคนอื่นๆ ที่กำลังเดินตามมาให้รีบวิ่งมาช่วยดับไฟไหม้ ถ้าไฟดับเร็วชาวบ้านที่เหลือกก็ไม่ต้องรีบวิ่งขึ้นมา จากนั้นเขาชี้ให้ทุกคนมองลงไปดูที่ชายฝั่ง คลื่นยักษ์สึนามิตั้งเป็นกำแพงน้ำสูงจากทะเลโหมกระหน่ำเข้าสู่ชายฝั่ง และหมู่บ้านของพวกเขา

แม้ว่าข้าวที่เก็บเกี่ยวมาจะมาจากหยาดเหงื่อของเขา และชาวบ้าน แต่คุณสะสมะกุจิก็จำเป็นที่จะต้องทำอะไรสักอย่าง ทำอะไรสักอย่างเพื่อรักษาชีวิตของชาวบ้านทุกคนไว้ เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นที่ประเทศญี่ปุ่น ในช่วงเวลาของคลื่นสึนามิอันซึ นันโค ปี พ.ศ.2397 จากเรื่องดังกล่าวถูกเล่าขานต่อกันมาในชื่อเรื่อง “ไฟไหม้ฟอนข้าว” หรือ “稲むらの火” หลังจากเหตุการณ์นั้นคุณสะสมะกุจิก็พยายามคิดหาวิธีป้องกันภัยพิบัติต่างๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชนต่อไป นี่แหละสุดยอดไปเลย

ต่อมาเพื่อให้เกียรติกับคุณสะสมะกุจิ และเหตุการณ์ดังกล่าว ประเทศญี่ปุ่นจึงได้ตั้งให้วันที่ 5 พฤศจิกายนของทุกปีเป็นวันแห่งการป้องกันภัยพิบัติสึนามิ (Tsunami Disaster Prevention Day) และภายหลังจากการประชุมสหประชาชาติระดับโลกว่าด้วยการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ครั้งที่ 3 (UN WCDRR 2016) ซึ่งจัดขึ้นที่เมืองเซนต์โด จังหวัดมิเยจิ ประเทศญี่ปุ่น ทางญี่ปุ่นได้ขอเสนอเรื่องวันที่ 5 พฤศจิกายน ในเวทีโลกโดยมี 142 ประเทศร่วมให้การสนับสนุน ให้ตั้งวันที่ 5 พฤศจิกายน เป็นวัน World Tsunami Awareness Day และท้ายที่สุดข้อเสนอก็ผ่านการอนุมัติ

เราทำอะไรกันในวันที่ 5 พฤศจิกายน

พอเข้าใจที่มาที่ไปแล้วใช่ไหมครับ แล้วท่านผู้อ่านอยากรู้หรือไม่ว่าวันดังกล่าวเรามีกิจกรรมอะไรกันบ้าง สำหรับภูมิภาคโทโฮคุ

ซึ่งได้รับความเสียหายอย่างมากจากภัยสึนามิในปี พ.ศ.2554 นั้นได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความตระหนักในภัยสึนามิเป็นอย่างมากทั้งในส่วนภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงสถาบันการศึกษาทุกระดับ หลายหน่วยงานจึงจัดกิจกรรมให้ความรู้ต่างๆ ในวัน World Tsunami Awareness Day มากมาย สถาบันวิจัยนานาชาติด้านวิทยาศาสตร์ภัยธรรมชาติ มหาวิทยาลัยโทโฮคุก็ได้จัดทำ และเผยแพร่รายงาน *A Global Assessment of Historical and Future Tsunami Hazards Based on Seismic Records Over the Last 400 Years and Estimated Seismic Gaps* ซึ่งวิเคราะห์ภัยสึนามิในโลก โดยได้วิเคราะห์จากเหตุการณ์สึนามิที่เกิดขึ้นในโลกในช่วงเวลากว่า 400 ปีที่ผ่านมา ให้ประชาชนที่สนใจได้ดาวน์โหลดศึกษา

ในระดับภูมิภาคเอเชีย หลายหน่วยงานก็มีส่วนร่วมกับการจัดกิจกรรมดังกล่าวเช่นกัน ศูนย์ลดภัยพิบัติแห่งเอเชีย (ADRC) ร่วมกับ Cabinet Office ประเทศญี่ปุ่นได้เริ่มจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับภัยสึนามิขึ้น 2 ครั้ง คือ APEC Workshop: Tsunami Disaster Risk Reduction in APEC Economies เมื่อวันที่ 16 ส.ค. 59 ณ กรุงลิมา ประเทศเปรู เพื่อมุ่งเน้นนโยบายการลดความเสี่ยงภัยสึนามิในระดับประเทศ และการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติจากสึนามิ (Thai-Japan Workshop: Tsunami Disaster Risk Reduction in Krabi) ร่วมกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เมื่อวันที่ 22 ก.ย. 2559 ณ จังหวัดกระบี่ ประเทศไทย เพื่อมุ่งเน้นมาตรการด้านสึนามิระดับชุมชน นอกจากนี้เรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์การเฝ้าฟอนข้าวยังได้รับการเรียบเรียง และเผยแพร่เป็นหนังสือการ์ตูนภาษาอาเซียนต่างๆ และเผยแพร่โดย ศูนย์ลดภัยพิบัติแห่งเอเชีย ผู้ที่สนใจสามารถหาอ่านได้ที่ <http://www.adrc.asia/publications/inamura/list.html>

ท่านผู้อ่านอย่ามองว่าเป็นเรื่องไกลตัว สึนามิเป็นภัยธรรมชาติที่ไม่มีขอบเขตประเทศ และแม้จะเกิดขึ้นไม่บ่อยครั้งแต่ก็มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้ ดังนั้นทุกคนควรจะมี ความตระหนักในภัยธรรมชาติ

ประเภทนี้ ถ้ารู้สึกถึงแผ่นดินไหวหรือได้ยินประกาศเตือนภัยสึนามิในขณะที่อยู่บริเวณใกล้ชายฝั่งหรือใกล้แหล่งน้ำ ทำอย่างไรดี.. ควรรีบวิ่งออกจากชายฝั่ง และรีบวิ่งขึ้นที่สูงทันที สำหรับประเทศไทย ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่แจ้งเตือนภัยให้กับประชาชนด้วยวิธีต่างๆ ในพื้นที่เสี่ยงได้มีการติดตั้งหอเตือนภัย และอุปกรณ์สื่อสารต่างๆ ไว้คอยแจ้งเตือนภัยให้กับประชาชน นอกจากนี้ประชาชนควรศึกษาแผนที่เพื่อให้ทราบพื้นที่ที่มีความเสี่ยง และพื้นที่หลบภัยสึนามิไว้ล่วงหน้าเช่นกัน

ข้อมูลอ้างอิง

APEC Emergency Preparedness Working Group (EPWG) Co-Chairs. (2016, October 8-9). Workshop on Tsunami Disaster Risk Reduction. 10th Senior Disaster Management Officials Forum, Iquitos, Peru.

Bricker, J. D., Suppasri, A., & Roeber, V. (2016). Class#1: Water-related disasters and their countermeasures. *Practical Disaster Prevention Science II*. Miyagi: Tohoku University.

Hamaguchi Goryo Archives Tsunami Educational Center (Inamura-no-Hi no Yakata). (2007). *Archive Room (Hamagushi goryo)*. Retrieved Nov. 18, 2016, from http://www.town.hirogawa.wakayama.jp/inamuranohi/english/siryo_goryo.html

Imamura, F., Suppasri, A., Latcharote, P., Otake, T., Leelawat, N., & Nguyen, D. N. (2017, November). *A Global Assessment of Historical and Future Tsunami Hazards Based on Seismic Records Over the Last 400 Years and Estimated Seismic Gaps*. Miyagi: International Research Institute of Disaster Science, Tohoku University. http://irides.tohoku.ac.jp/project/global_assessment_tsunami_hazards.html

Leelawat, N., Suppasri, A., & Imamura, F. (2015). The tsunami warning system in Thailand: A part of the reconstruction process after the 2004 Indian Ocean Tsunami. In V. Santiago-Fandiño, Y. A. Kontar, & Y. Kaneda (Eds.), *Advances in Natural and Technological Hazards Research: Vol. 44. Post-Tsunami Hazard: Reconstruction and Restoration* (pp. 111-119), Cham: Springer International Publishing.

United Nations International Strategy for Disaster Reduction (UNISDR). (2016). *World Tsunami Awareness Day*. Retrieved Nov. 17, 2016, from <http://www.unisdr.org/2016/tsunamiday/#about>

